

Saksnr.: 2012/2444
Løpenr.: 110888/2019
Klassering: 072
Saksbehandler: Knut Johan Rognlien

Møtebok – Saksframlegg

Behandlet av	Møtedato	Utvalgssaksnr.
Styret for Ungdommens Fylkesråd	27.05.2019	
Flerkulturelt råd	27.05.2019	
Fylkesrådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne	28.05.2019	
Styret i Østfoldhelse	29.05.2019	
Opplæringskomiteen	04.06.2019	
Fylkestinget	20.06.2019	

Inkluderende Østfold (2014-2018). Rapportering på oppfølging fra mai 2017

Vedlegg:

- 1 Oversikt over delprosjekter og tiltak som er gjennomført som en del av Inkluderende Østfold

Komitelederens forslag til innstilling

Rapporteringen på prosjektet «Inkluderende Østfold» tas til orientering.

Komitelederens behandling

Ingen endring.

Sarpsborg, 16. mai 2019

Elin Tvette
leder av opplæringskomiteen

Fylkesrådmannens anbefaling

Rapporteringen på prosjektet «Inkluderende Østfold» tas til orientering.

Sarpsborg, 8. mai 2019

Anne Skau
fylkesrådmann

Elin T. Skeide
kst. fylkesdirektør

Bakgrunn for saken

I januar 2013 ble det sendt en søknad til Helse- og omsorgsdepartementet på Inkluderende Østfold. NAV Østfold, Fagforbundet i Østfold, LO Østfold, Moss kommune, Østfoldhelsa, Home-Start Familiekontakten, Landsgruppen for helsesøstre i Østfold, Høgskolen i Østfold, Ungt Entreprenørskap i Østfold, INSPIRIA science center, Østfold fylkeskommune og kommunene Sarpsborg og Fredrikstad sto bak. Ideen var sammen å gjøre en kraftanstrengelse for å redusere sosiale ulikheter i helse. Egenandeler inkludert, hadde det treårige prosjektet en ramme på 105 millioner kroner. Det ble ikke gitt støtte fra departementet. Siden har derimot ulike delprosjekter i den reviderte versjonen av Inkluderende Østfold mottatt cirka 15,5 millioner kroner fra staten. Det lot seg gjøre ved at Østfold fylkeskommune søkte på ulike nasjonale utlysninger.

Det er rapportert til politisk ledelse på prosjektet i 2015 og i mai 2017. I tillegg ble det lagt frem en egen politisk sak som rapporterte særskilt på arbeidet med ung frivillighet og demokratiutvikling.

I vedlegget oppsummeres alle tiltak i prosjektet, men selve saken redegjør bare for utviklingen siden mai 2017.

Styret i Østfoldhelsa har vært styringsgruppe for Inkluderende Østfold.

Fakta

Inkluderende Østfold har bestått av følgende seks innsatsområder, og siden rapporteringen i 2017 er følgende igangsatt eller gjennomført:

1. **Systematisering av arbeid med sosiale ulikheter i helse:** *Sikre at arbeidet med sosiale ulikheter kommer inn i mer systematiske former, og at det rapporteres regelmessig på utviklingen.*

Følgende er gjort siden forrige rapportering:

- I det nasjonale prosjektet «Kartlegging og utviklingsarbeid om nærmiljø og lokalsamfunn som fremmer folkehelse», deltar Østfold som ett av åtte fylker. Arbeidet ble avsluttet med en sluttkonferanse i april 2019, og er her kalt «Helsefremmende lokalsamfunn».
- En større befolkningsundersøkelse vil bli gjennomført våren 2019 – en oppfølging av Østfold helseprofil 2010-2011.
- Det er arrangert et eget seminar der ferske ungdomsdata-tall ble presentert for hele Østfold. Kunnskapen her benyttes mange steder aktivt som grunnlag for forebyggende og helsefremmende arbeid.
- Det er undertegnet en egen samarbeidsavtale med NMBU om folkehelse. Det har igjen resultert i et samarbeid med Verdens helseorganisasjon sitt kontor i Venezia,

hvor en forsker fra NMBU hospiterer og samtidig forsker på blant annet folkehelsearbeid Østfold.

- Det er utarbeidet regionale planer, som regional kulturplan og regional plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, som har innarbeidet tydelige perspektiver på å skulle redusere sosiale ulikheter i helse.
 - Rullering av fylkesplanen for Østfold har videreført og styrket innsatsen for å redusere sosial ulikhet i helse, som en del av innsatsen for et mer bærekraftig samfunn. Her er også innsats for frivillighet styrket, og dette sees i sammenheng med tematikken samfunnsfloker.
 - Regionale folkehelsemidler ble økt fra 1,8 millioner til 3 millioner fra og med 2018 og har muliggjort ekstra støtte til kommunenes arbeid for å redusere sosiale ulikheter. Den mangfoldige, lokale innsatsen redegjøres ikke for her.
 - Det ble gjennomført en helsekonsekvensutredning av forslaget til fylkesplanens samfunnsdel. – Et eksempel på metodeutvikling som ikke var prøvd ut før i norsk sammenheng.
 - Det er arbeidet for å styrke kunnskapsbasert folkehelsearbeid gjennom utvidet forskningsbasert innsats, videreutvikling av lokale og regionale helseoversikter og evaluering av Østfoldhelsa og annet folkehelsearbeid.
 - Høgskolen i Østfold har prioritert forskning på inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner for å synliggjøre hvilke konsekvenser det har for utjamning av sosiale ulikheter i Østfold.
2. **Innsats rettet mot arbeidslivet:** *Det skal lages en utredning som viser hvordan NAV kan videreutvikles som en folkehelseaktør i Østfold.*

Følgende er gjort siden forrige rapportering:

- Det er igangsatt flere masteroppgaver ved Høgskolen i Østfold som utreder hvordan NAV Østfold kan videreutvikles som en folkehelseaktør. Det totale antallet masteroppgaver er nå oppe i syv.
- Østfold fylkeskommune har støttet Østfoldmuseene med 150.000 kroner til forprosjekt kalt «Hvordan blir man noe / Ung i Viken». I et eventuelt hovedprosjekt så skal man følge en gruppe ungdommer over ti år og dokumentere og formidle deres opplevelser ved de veiskillene som former dem i valget av deres fremtidige arbeidsliv.

3. **Prosjekt Grytidlig innsats:** *Er rettet mot unge sårbare kvinner og mødre. Det er et konsept for innsats og støtte før, under og like etter svangerskapet.*

- Prosjektet er gjennomført i Fredrikstad, og det avsluttes i 2019. Det legges frem en egen sak til politisk behandling om erfaringene.

4. **Byutvikling for å redusere sosiale ulikheter i helse:** *Fylkeskommunen skal etablere veilednings- og koordineringsfunksjoner for en byutvikling i alle fylkets byer med sikte på utjamning av levekår og sosiale ulikheter i helse i bydeler med særskilte utfordringer*

Følgende er gjort siden forrige rapportering:

- Høgskolen i Østfold igangsetter et kurs om folkehelse og byutvikling høsten 2019.
- OsloMet og Høgskolen i Østfold utarbeider på oppdrag fra Fredrikstad kommune en kunnskapsoppsummering om områdesatsinger og områdepolitikk i Norge og i hvilken grad disse har hatt ønsket effekt. Det er støttet økonomisk av Østfold fylkeskommune.
- Høgskolen i Østfold skal på oppdrag fra Østfold fylkeskommune utarbeide en analyse av sammenhenger mellom demografisk utvikling, arbeids- og boligmarked i Østfold, og hvordan dette påvirker folkehelsen.
- Forskere ved Høgskolen i Østfold har gjennomført møte med Østfoldbenken for å mobilisere til innsats om å spre nasjonal satsing på områdeløft til Glommaregionen.

5. **Ung frivillighet og demokratiutvikling:** *Arbeide for at dagens unge blir samfunnsansvarlige borgere og rekruttere flere ungdommer til frivillig arbeid*

Følgende er gjort siden forrige rapportering:

- Inspiria er tildelt støtte til ungrØst. Det rommer en mediekanal drevet av ungdom i tillegg til en utvidet satsing på frivillighet overfor cirka 7.500 elever årlig.
- Det gjennomføres forsøk på Halden videregående skole, og ved Hanco-kafeen, med bruk av frivillighetskoordinatorer.
- Det arbeides med konseptet «skoler som nærmiljøarenaer» på Glemmen, Kirkeparken og Mysen videregående skoler. Tilsvarende metoder prøves også ut på en rekke grunnskoler. Omkring dette temaet så er det gjennomført to konferanser med til sammen cirka 230 besøkende. Arbeidet er delfinansiert ved hjelp av programmet Mestring og mening.

- Det er laget et revidert regelverk for å åpne opp videregående skoler i større grad på ettermiddags- og kveldstid.

6. **Helsefremmende barnehager, grunnskoler og videregående skoler:** *Gjøre flest mulig skoler og barnehager helsefremmende.*

Følgende er gjort siden forrige rapportering:

- Røre-prosjektet er igangsatt. Det lot seg realisere grunnet et eksternt tilskudd fra Sparebankstiftelsen på 26,5 millioner kroner. Det rapporteres på arbeidet i egne politiske saker. Ved utgangen av 2018 hadde 81 skoler mottatt midler gjennom Røre-prosjektet. I siste utlysning har 23 nye skoler søkt om støtte.
- Sommeren 2019 er det ventet at totalt 32 barnehager og 26 skoler vil være godkjent som helsefremmende. Langt flere deltar i et av de tre ulike nettverkene som er opprettet (helsefremmende barnehager, helsefremmende grunnskoler og helsefremmende videregående skoler).
- Ved hjelp av nasjonale midler til Mestring og mening så er det frigjort 7,5 millioner kroner til arbeid med skoler som nærmiljøarenaer.

Økonomisk anslag for 2014-2018

Til arbeidet med Inkluderende Østfold har det lyktes å fremskaffe følgende eksterne midler (i mill.)

Statlig støtte til arbeid med helsekonsekvensvurderinger, frivillighet og helsefremmende lokalsamfunn	8,025
Egenandeler Høgskolen i Østfold	1,55
Støtte Sparebankstiftelsen	16,6 (delt ut per 31.12. 2018)
Midler fra statlig støtte til arbeid for å bedre befolkningens psykiske helse gjennom skoler som nærmiljøarenaer (Mestring og mening)	7,5
Sum	33,675

Av folkehelseseksjonens egne midler er følgende benyttet til Inkluderende Østfold:

Bruk av regionale folkehelsemidler	4,635

Annen støtte fra folkehelseseksjonen til eksterne partnere	3,650
Støtte fra folkehelseseksjonen til videregående skoler	9,1
Sum	17,385

Arbeid med Inkluderende Østfold vil fortsette i 2019, og oversikten viser status ved årsskiftet 2018-2019. Det betyr at for eksempel støtte til Inspirias ungrØst, siste tildeling i Røre-prosjektet og regionale folkehelsemidler for 2019 ikke er inkludert i dette regnestykket. Det er heller ikke kostnader knyttet til befolkningsundersøkelsen i 2019.

Dette innebærer at det er benyttet anslagsvis 51 mill kr på Inkluderende Østfold i de fem årene fra 2014-2018.

Fylkesrådmannens vurdering

Sosiale ulikheter er en av de største utfordringene som Østfold står overfor. I områder hvor man finner store forskjeller, så vet man at et mangfold av ulike problemer oppstår i kjølvannet. Eksempler på det er helseproblemer, miljøutfordringer og en generell svekket følelse av samhold og fellesskap blant innbyggerne.

Den gang Inkluderende Østfold ble igangsatt, så var et formål å styrke innsatsen på områder der partnerskapet Østfoldhelsa opplevde at vi hadde et klart forbedringspotensial – og hvor vi trodde at det var mulig å skape resultater.

Inkluderende Østfold representerer således bare en del av fylkeskommunens og Østfoldhelsas arbeid for å redusere sosiale ulikheter i helse. Innsats for å skape arbeidsplasser og å øke gjennomføringsgraden på videregående skoler, er eksempler på veldig viktige bidrag som ikke er en del av Inkluderende Østfold. Det samme gjelder gratis frukt og grønt til videregående elever, som på lavere klassetrinn er dokumentert å bidra til å redusere sosiale ulikheter i kosthold. Lærlingeoffensiven er også et uttrykk for fylkeskommunalt tiltak som er ment å virke sosialt utjavnende, men som ikke er ansett som del av paraplyprosjektet Inkluderende Østfold.

Politisk ledelse i Helsedepartementet valgte i sin tid å ikke prioritere å støtte søknaden om Inkluderende Østfold. Den gang hadde fylkeskommunen gjennomført en stor mobiliseringsprosess, som i seg selv var en utfordring. Til tross for at søknaden ikke ble innvilget, så har fylkeskommunen i noe grad klart å opprettholde dette samarbeidet og skapt resultater på flere områder. Det er et av de viktigste sporene som Inkluderende Østfold etterlater seg.

Det har lyktes fylkeskommunen å fremskaffe ekstern støtte til delprosjekter. Her har statlige myndigheter kommet Østfold i møte, og det er positivt. Det innebærer derimot også noen dilemmaer. Det viser at fylkeskommunen må tilpasse seg ønsker og behov til eksterne aktører som besitter økonomiske ressurser. Dette er ikke bare arbeidskrevende å fremskaffe, men det

betyr også at man ikke alltid får satset på det man selv mener er aller viktigst. – Samtidig er slik støtte tidsavgrenset og de løser for eksempel heller ikke de fundamentale utfordringene med dårlig kommuneøkonomi.

En annen lærdom fra den opprinnelige prosjektsøknaden, var at noen av kommunene som ble mobilisert hadde som et absolutt krav at prosjektet ikke måtte medføre arbeid de ikke allerede hadde bestemt seg for å satse på. Søknaden ble derfor ikke så god som den ellers kunne ha blitt. Dette er også et tankekors, og Inkluderende Østfold illustrerer derfor mange vanlige utfordringer som fylkeskommuner møter i regionalt utviklingsarbeid.

I arbeidet med sosiale ulikheter i Østfold så er bare det å forebygge at dagens utfordringer vokser ytterligere ambisiøst i seg selv. Skal man i tillegg lykkes med å snu utviklingen så må nasjonale myndigheter på banen i større grad. Utviklingen i sosiale ulikheter henger sammen med en rekke mekanismer og utviklingsmønstre på nasjonalt og internasjonalt nivå.